

Strategisk miljøvurdering

- Miljøvurdering af ændring af CAP-planen 2023-27.

Indholdsfortegnelse

1	Indledning	4
2	Ikke-teknisk resumé	4
2.1	Ændring af CAP-planen 2023-27	4
2.2	Vurdering af miljøpåvirkninger	4
2.2.1	Biologisk mangfoldighed, flora og fauna	4
2.2.2	Jordbund	5
2.2.3	Vand	5
2.2.4	Kulturarv	5
2.2.5	Klimatiske faktorer og luft	5
2.2.6	Materielle goder	5
2.2.7	Kumulative påvirkninger	5
2.2.8	Afværgeforanstaltninger og overvågning	5
3	CAP-planen 2023-27	5
3.1	Baggrund	5
3.2	Alternativ	6
3.3	Andre strategier og planer	6
4	Lovgrundlag og proces for miljøvurdering	7
4.1	Høring af berørte myndigheder	7
4.2	Miljøfaktorer og vurderingskriterier	8
4.3	Data, metode og detaljeringsgrad	8
5	Miljøstatus	9
5.1	Biologisk mangfoldighed, flora og fauna	9
5.2	Jordbund	10
5.3	Vand	11
5.4	Klimatiske faktorer og luft	12
5.5	Kulturarv	13
5.6	Materielle goder	13
6	Gennemgang af ændringer	14
6.1	Bio-ordning for midlertidig ekstensivering	15
6.2	Miljø og klimateknologi	15
6.3	Permanent ekstensivering	16
6.4	Pleje af græs- og naturarealer	16
6.5	Vand- og klimaprojekter	17

6.6	GLM 2.....	18
6.7	GLM 6.....	18
6.8	GLM 8.....	19
6.9	Agerjord-definitioner.....	19
7	Miljøvurdering.....	20
7.1	Biologisk mangfoldighed, flora og fauna	20
7.2	Jordbund.....	21
7.3	Vand.....	21
7.4	Materielle goder	22
7.5	Klimatiske faktorer og luft	23
7.6	Kulturarv	23
7.7	Kumulative påvirkninger.....	24
7.8	Samlet vurdering	25
7.9	Afbødende foranstaltninger	26
7.10	Overvågning.....	26
8	Miljømålsætninger	26

1 Indledning

I forlængelse af *Aftale om implementering af et Grønt Danmark*, heriblandt Danmarks Grønne Arealfond, skal der med virkning fra 2026 gennemføres en række ændringer til CAP-planen 2023-2027. Planen skal som konsekvens heraf miljøvurderes, jf. miljøvurderingslovens § 8, stk. 1, nr. 1, i bekendtgørelse nr. 4 af den 3. januar 2023 af lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (miljøvurderingsloven), idet planen udarbejdes indenfor temaerne landbrug og skovbrug og via dens støtteordninger fastlægger rammer for projekter omfattet af samme lovs bilag 1 og 2. Miljøvurderingsloven sonderer ikke mellem hele planer/programmer og ændringer. Ændringer af planer/programmer er derfor, jf. lovens § 2, stk. 2, også omfattet af loven.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø har vurderet, at ændringerne er af et omfang, der gør det nødvendigt at lave en miljøvurdering, idet det ikke kan afvises, at tilretningerne påvirker planens samlede miljøpåvirkning væsentligt. Ændringer til CAP-planen 2023-2027 blev senest miljøvurderet i 2025.

2 Ikke-teknisk resumé

Der er i henhold til miljøvurderingslovens bestemmelser gennemført en miljøvurdering af de ændringer til CAP-planen 2023-27, der skal gennemføres i 2026. Det følgende udgør en kort sammenfatning af miljørapportens vurderinger.

2.1 Ændring af CAP-planen 2023-27

Der skal i 2026 gennemføres en række ændringer til CAP-planen 2023-27. Miljøvurderingen heraf vil tage udgangspunkt i de dele af planændringen, hvor det ikke på forhånd kan udelukkes, at der vil kunne være en væsentlig indvirkning på miljøet. Således vil dele af planændringen, af mere teknisk karakter, ikke være omfattet af denne miljøvurdering.

Da der er tale om ændringer i en eksisterende plan, er det alene ændringerne, der skal miljøvurderes, og der er således ikke foretaget en miljøvurdering af planens samlede indhold.

2.2 Vurdering af miljøpåvirkninger

I afgrænsningsrapporten er der redegjort for hvilke miljøfaktorer, der sandsynligvis vil blive påvirket af gennemførelsen af planernes tiltag. Miljøvurderingen afgrænses til at omhandle følgende miljøfaktorer:

- Biologisk mangfoldighed, flora og fauna
- Jordbund
- Vand
- Kulturarv
- Materielle goder
- Klimatiske faktorer og luft
- Kumulative påvirkninger

2.2.1 Biologisk mangfoldighed, flora og fauna

Samlet set vurderes ændringerne til CAP-planen at bidrage positivt til biologisk mangfoldighed, flora og fauna, primært gennem en forventet udvidelse af arealet med målrettet naturpleje. Effekternes omfang afhænger dog af arealernes geografiske placering og den forudgående naturtilstand.

2.2.2 Jordbund

Samlet set vurderes ændringerne til CAP-planen at have en neutral til svagt positiv påvirkning af miljøfaktoren jordbund sammenlignet med 0-alternativet. Eventuelle positive effekter vurderes primært at være indirekte og afhængige af samspillet med øvrige virkemidler, herunder udtagning af lavbundslande.

2.2.3 Vand

Ændringerne til CAP-planen vurderes at bidrage begrænset men positivt til vandmiljøet, særligt i forhold til vandløb og grundvand. For kystvande og havmiljøet vurderes ændringerne ikke at være tilstrækkelige til i sig selv at ændre den overordnede miljøtilstand.

2.2.4 Kulturarv

Samlet set vurderes ændringerne til CAP-planen at have en neutral effekt på kulturarv og landskab. De primære bidrag vurderes at være indirekte, via fastholdelse af åbne landskaber, vedligeholdelse af landskabsstrukturer og sikring af småsøer og fortidsminder, uden at der sker væsentlige negative effekter på kulturarvsområder eller landskabskarakteren.

2.2.5 Klimatiske faktorer og luft

Det vurderes, at ændringerne til CAP-planen vil have en neutral til svagt positiv effekt på klimatiske faktorer og luft. De primære bidrag vurderes at være indirekte og langsigtede, især gennem udtagning og ekstensivering af kulstofrige arealer.

2.2.6 Materielle goder

Samlet set vurderes ændringerne til CAP-planen at have en neutral til svagt positiv effekt på materielle goder. Ændringernes primære bidrag vurderes at være indirekte og langsigtede, f.eks. gennem øget herlighedsværdi og rekreativ udfoldelse, uden at der sker betydelige negative effekter på den samlede arealanvendelse eller produktionskapacitet.

2.2.7 Kumulative påvirkninger

De kumulative effekter af ændringerne til CAP-planen vurderes at være overvejende positive, især i relation til biologisk mangfoldighed, vandmiljø og klimatiske faktorer. Effekterne for jordbund, materielle goder og kulturarv vurderes at være begrænsede, men med mulighed for mindre afledte positive effekter, især hvor flere ordninger understøtter hinanden på landskabsniveau.

2.2.8 Afværgeforanstaltninger og overvågning

Programændringen vurderes at lede til en overvejende positiv indvirkning på miljøet. Det vurderes derfor, at vedtagelse af ændringen ikke nødvendiggør særskilte afværgeforanstaltninger.

3 CAP-planen 2023-27

3.1 Baggrund

Den danske CAP-plan 2023-2027 implementerer EU's fælles landbrugspolitik for perioden 2023-2027 i Danmark. EU's landbrugspolitik tager udgangspunkt i tre overordnede målsætninger¹:

1. at fremme en intelligent, konkurrencedygtig, modstandsdygtig og diversificeret landbrugssektor og dermed garantere fødevarer sikkerheden på lang sigt

---

¹ Jf. artikel 5 i forordning (EU) 2021/2115

2. at støtte og styrke miljøbeskyttelsen, herunder biodiversitet, og klimainsatsen og bidrage til opfyldelsen af Unionens miljø- og klimarelaterede målsætninger, herunder dens forpligtelser i henhold til Paris-aftalen, og
3. at styrke den socioøkonomiske struktur i landdistrikterne.

De tre overordnede målsætninger skal forfølges via 9 specifikke målsætninger, der hver især komplementeres af en tværgående målsætning om at modernisere landbruget og landdistrikterne ved at fremme og udveksle viden, innovation og digitalisering i landbruget og i landdistrikterne og tilskynde til udbredelsen heraf blandt landbrugere gennem bedre adgang til forskning, innovation, vidensudveksling og uddannelse².

CAP-planen indeholder således bl.a. en beskrivelse af den nationale strategi til forfølgelse af målsætningerne, samt beskrivelser af de enkelte interventioner og indsatsområder, der skal understøtte EU's målsætninger.

3.2 Alternativ

Miljøvurderingen vil tage udgangspunkt i de dele af planændringen, hvor det ikke på forhånd kan udelukkes, at der vil kunne være en sandsynlig, væsentlig indvirkning på miljøet. Således vil dele af planændringen – af mere teknisk karakter – ikke være omfattet af denne miljøvurdering.

De ændringer, der miljøvurderes, relaterer sig til følgende ordninger/krav:

1. Bio-ordning for midlertidig ekstensivering
2. Miljø- og climateknologi
3. Permanent ekstensivering
4. Pleje af græs- og naturarealer (N2000)
5. Vand- og klimaprojekter
6. GLM 2
7. GLM 6
8. GLM 8
9. Agerjord-definitioner

Baseline for den strategiske miljøvurdering udgøres af 0-alternativet, der i denne sammenhæng defineres som en videreførelse af de nuværende tilskudsordninger og finansieringsplan under CAP-planen 2023-2027. Ændringerne vurderes således i forhold til den eksisterende CAP-plan.

3.3 Andre strategier og planer

Det vurderes, at opfyldelse af følgende strategier og handleplaner med tilhørende miljømålsætninger kan påvirkes af ændringerne til CAP-planen 2023-2027.

- Nitratdirektivet
- Vandområdeplaner
- Vandrammedirektivet
- Klimaloven
- Byrdefordelingsaftalen
- LULUCF-forordningen
- EU's Grønne Pagt

---

² Jf. artikel 6 i forordning (EU) 2021/2115

- EU's biodiversitetsstrategi
- Fuglebeskyttelsesdirektivet
- Habitatdirektivet
- EU's naturgenopretningsforordning
- Miljømålsloven

4 Lovgrundlag og proces for miljøvurdering

Ændringerne til CAP-planen 2023-2027 er omfattet af krav om miljøvurdering, jf. § 8, stk. 1 i Lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter.

4.1 Høring af berørte myndigheder

Forud for miljøvurderingen er der udarbejdet en afgrænsningsrapport i medfør af miljøvurderingslovens § 11 med henblik på at afgrænse rapportens omfang og detaljeringsgrad. Afgrænsningen er foretaget dels i intern proces og dels gennem høring af berørte myndigheder. Afgrænsningsrapporten for miljøvurderingen af CAP-planen har været høring hos berørte myndigheder i perioden fra den 12. april 2025 til den 28. april 2025. De hørte myndigheder var:

- Alle kommuner og regioner
- Miljøstyrelsen
- Naturstyrelsen
- Miljøministeriet
- Plan- og Landdistriktsstyrelsen
- By-, Land- og Kirkeministeriet
- Fødevarestyrelsen
- Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, Sagsbehandling
- Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, NOVANA & Kontrol
- Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
- Energistyrelsen
- Klima-, energi- og Forsyningsministeriet
- Erhvervsstyrelsen
- Erhvervsministeriet
- Ministeriet for Grøn Trepert

Høringen gav mulighed for at stille forslag om hvilke miljøforhold, der burde belyses og vurderes i miljøvurderingen. Der indkom følgende bemærkninger:

- Miljøstyrelsen har bemærket, at det af afgrænsningsrapportens kapitel 4.1 *Sandsynlige væsentlige miljøpåvirkninger* i underafsnit om *Klimatiske faktorer og luft* fremgår, at ændringen til CAP-planen skønnes at kunne påvirke luft i form af emissioner af luftforurenende stoffer. På den baggrund bør luft også nævnes i afsnittets sidste sætning, som foreslås ændret til: "Klimatiske faktorer [og luft] indgår i miljøvurderingen af ændring til CAP-planen 2025". I forlængelse heraf bør der i Tabel 1 tilføjes "*og emissioner af luftforurenende stoffer*" til vurderingskriteriet "Reduktion i udledning af drivhusgasser" ud for den miljøfaktor, der hedder "Klimatiske faktorer og luft".
  - Håndtering: Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø er enig i bemærkningerne fra Miljøstyrelsen og tager højde for forslag til justeringer i det videre arbejde med miljøvurderingen.

Erhvervsstyrelsen og Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (Sagsbehandling) har meddelt, at de ikke har bemærkninger til afgrænsningen.

4.2 Miljøfaktorer og vurderingskriterier

I afgrænsningsrapporten er der redegjort for hvilke miljøfaktorer, der sandsynligvis vil blive påvirket af gennemførelsen af ændringerne. Miljøvurderingen afgrænses til at omhandle de i tabel 1 angivne miljøfaktorer med tilhørende vurderingskriterier. Dog udbygges vurderingskriteriet under miljøfaktoren Klimatiske faktorer og luft, jf. høringsvar fra Miljøstyrelsen.

Tabel 1: Redegørelse for kriterier for vurdering af påvirkningen af hver af de afgrænsede miljøfaktorer.

Miljøfaktor	Vurderingskriterie
Biologisk mangfoldighed, flora og fauna	Udlægning af områder uden landbrugsproduktion, herunder områder til brak eller småbiotoper, forbud mod at gødske, pløje og anvende pesticider (herunder reduceret pløjning samt mindsket anvendelse af gødning og pesticider). Arealer med afgrødevæksrotation. Forbedret kvalitet af og sammenhæng mellem naturtyper, genetablering af naturlige vandstandsforhold og naturlige vandløb.
Jordbund	Ændringer vedr. kulstofbinding og kulstofpulje. Jordpakning samt jorderosion.
Vand	Tab af næringsstoffer og pesticider. Genopretning af naturlige vandløb, genetablering af naturlige vandstandsforhold.
Klimatiske faktorer og luft	Reduktion i udledning af drivhusgasser og emissioner af luftforurenende stoffer. Arealer med kulstofbinding.
Kulturarv	Ændring af landskabstræk.
Materielle goder	Energibesparelse, investeringer til reduktioner af energiforbruget. Ændret arealanvendelse ift. landbrugsproduktion. Ændret arealanvendelse ift. arealer med rekreativ værdi, herunder menneskers sundhed, friluftsliv og herlighedsværdi.

4.3 Data, metode og detaljeringsgrad

For hver miljøfaktor beskrives der i kapitel 5 en overordnet national miljøstatus, der vil danne grundlag for vurderingen af ændringernes miljøpåvirkning. Som et første skridt i selve vurderingsarbejdet fastlægges den miljømæssige status for de udvalgte miljøfaktorer. Dette gennemføres som en deskriptiv analyse, hvor der primært tages udgangspunkt i rapporter fra Det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljø og Natur (NOVANA) og beskrivelser fra Miljøstyrelsens hjemmeside miljøtilstand.dk. Herefter beskrives selve

ændringerne i kapitel 6. Dette gøres med henblik på, at der i kapitel 7 foretages en vurdering af ændringernes påvirkning på de relevante miljøfaktorer, jf. tabel 1.

Miljøvurderingen af planer foretages på baggrund af den eksisterende viden og balanceres i overensstemmelse med den konkrete plans detaljeringsniveau. Detaljeringsgraden af miljøvurderinger følger som udgangspunkt de miljøvurderede beslutninger. Med ændringerne fastlægges der ikke nogen nærmere geografi for gennemførelsen. Ligeledes er det i miljøvurderingen ikke muligt at vurdere det eksakte omfang af ændringerne, da dette afhænger af omfanget af ansøgninger og geografi under de ændrede ordninger.

Derfor foretages alle vurderinger som udgangspunkt som kvalitative vurderinger på baggrund af generel viden om de ordninger og krav, der ændres. Det betyder også, at miljøvurderingen vil blive udført på en geografisk overordnet skala, hvor der vurderes på, hvordan ændringerne påvirker den nationale miljøstatus for en given miljøfaktor generelt.

Miljørapportens konsekvensvurderinger vil omfatte både primære og sekundære miljøpåvirkninger. Primære påvirkninger betragtes i denne sammenhæng som de effekter, som den givne ordning er etableret for at opnå. Sekundære miljøpåvirkninger er effekter, som tilskudsordningerne ikke direkte er virkemiddel for at opnå. Vurderingerne foretages under antagelse af, at ordningerne gennemføres fuldt ud som budgetteret (tilsagnsramme) i CAP-planen 2023-2027.

5 Miljøstatus

I dette afsnit beskrives miljøtilstanden for hvert af de forhold, som det er vurderet relevant at miljøvurdere i relation til de planlagte ændringer, der er beskrevet i kapitel 6.

5.1 Biologisk mangfoldighed, flora og fauna

Biodiversitet er her defineret som mangfoldigheden af flora og fauna i det danske landbrugslandskab og de påvirkede nærtliggende naturarealer.

Mange dyrearter og naturtyper er udfordrede på deres levedygtighed. Mangel på plads og ødelæggelse af levesteder er fortsat den største årsag til tilbagegangen i biodiversiteten. Ifølge DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi viser indberetningen til EU's Habitatdirektiv, at 93 pct. af de danske naturtyper og 56 pct. af arterne vurderes at være i ugunstig bevaringsstatus³, mens kun 5 pct. af naturtyperne og 18 pct. af arterne har opnået gunstig status. Det vurderes desuden, at der har været en tilbagegang i bevaringsstatus for halvdelen af naturtyperne og for 17 pct. af arterne i de seneste to rapporteringsperioder (ca. 12 år). Årsagerne omfatter manglende levesteder af god kvalitet og for små bestande.⁴

I Danmark forekommer 60 habitatnaturtyper. DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi fremhæver, at langt størstedelen af naturtyper stadig mangler naturlig græsning og lysåbne tilstande, store træer og dødt ved i skovene samt at mange våde naturtyper er udsatte over for afvanding og næringsstofbelastning fra luft og vand. DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi peger endvidere på, at overvågning og data for mange arter stadig er utilstrækkelige: for 43 pct. af arterne er udviklingen vurderet som "ukendt"⁵.

---

³ Bevaringsstatus fastsættes i rapporten med udgangspunkt i fire delvurderinger: udbredelsesareal, forekomstareal, struktur/funktion samt fremtidsudsigter. Hver kategori tildeles gunstig, moderat ugunstig, stærkt ugunstig eller ukendt. Den samlede status følger af disse vurderinger.

⁴ Fredshavn J. et al. (2025) Bevaringsstatus for naturtyper og arter – 2025. Habitatdirektivets Artikel 17-rapportering. DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, Aarhus Universitet. Rapport nr. 673.

⁵ Ibid.

På trods af at områder under beskyttelse som Natura 2000 og § 3-arealer er øget i omfang, vurderer DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, at tilstanden for hovedparten af de udpegede naturtyper som strandenge, klitter, moser og heder stadig er stærkt ugunstig⁶. Udover Naturbeskyttelsesloven bidrager bl.a. EU's naturbeskyttelsesdirektiver (fuglebeskyttelsesdirektivet og habitatdirektivet) samt Vandrammedirektivet til beskyttelse af biodiversiteten.

5.2 Jordbund

Miljøstatus for jordbund omfatter forhold, der er centrale for landbrugsdrift og jordens langsigtede produktions- og miljøfunktioner. Miljøstatus fokuseres på emnerne "kulstof i jord", "jordpakning" og "erosion", som vurderes at være de væsentligste udfordringer i forhold til jordkvalitet i Danmark⁷.

Jordpakning

Jordpakning – primært forårsaget af kørsel med tunge maskiner – er et betydeligt problem under danske forhold på grund af pakningsfølsomme jordtyper, et fugtigt klima og anvendelse af stadig tungere landbrugsmaskiner. Jordpakning kan medføre reduceret rodvækst, nedsat vandinfiltration, øget overfladeafstrømning og forringet biologisk aktivitet i jorden. En analyse fra Aarhus Universitet, DCA viser, at mindst 39 pct. af den danske landbrugsjord udviser tegn på jordpakning, herunder pakning i underjorden, som kan være vanskelig eller umulig at afhjælpe ved normal jordbearbejdning.⁸

Kulstof i jorden

Landbrugsjorden taber kulstof gennem dræning og fjernelse af biomasse ved høst, mens kulstof kan opbygges gennem tilførsel af organisk gødning samt overjordiske planterester og rødder. Et højt indhold af organisk stof bidrager til øget jordfrugtbarhed, bedre struktur, større vandholdeevne og øget biologisk aktivitet. Tab af kulstof fra jorden betragtes som en væsentlig udfordring i forhold til både klimatilpasning og begrænsning af drivhusgasudledning, hvilket er særligt relevant for lavbundsarealer, hvor dræning medfører betydelige kulstof-tab. I Danmark dækker lavbundsjorder med mere end 6 pct. organisk kulstof ca. 218.000 ha, hvoraf over halvdelen fortsat anvendes til landbrugsdrift⁹.

Jorderosion.

Jorderosion betegner vand-, vind- og jordbearbejdningserosion, som kan medføre tab af frugtbar jord, næringsstoffer og organisk materiale.

Ifølge data fra den seneste foretagne jorderosionskortlægning i Danmark er omkring tre fjerdedele af Danmarks landareal omfattet af jorderosionsrater på mellem 1 ton jordtab og 1 ton jorddeposition (aflejring) pr. ha pr. år. Selv om dette kategoriserer størstedelen af arealet som stabilt eller med tålelig erosionsrisiko, er der stadig et betydeligt område, hvor der kan forekomme uholdbart stort jordtab som følge af vanderosion¹⁰. Samlet set har cirka 6 pct. det danske landbrugsareal en høj erosionsrisiko på over 2,5 tons pr. ha pr. år. Dette landbrugsareal er omfattet af en så høj risiko for jorderosion, at det kan påkræve afbødende foranstaltninger i landbrugsdriften.

---

⁶ Ibid.

⁷ Schjønning et al., 2009. Aarhus Universitet, DCA. ([Link til rapport](#))

⁸ Schjønning et al., 2019. Aarhus Universitet, DCA. ([Link til rapport](#))

⁹ Beucher et al. 2024. Aarhus Universitet, DCA. ([Link til rapport](#))

¹⁰ Onnen, N. et al. 2019. Distributed water erosion modelling at fine spatial resolution across Denmark. ([Link](#))

Vinderosion har historisk været af stor betydning i Danmark, men problemet er nu stort set løst via læplantning og en stor forekomst af vinterafgrøder¹¹. Vanderosion kan have betydelige miljømæssige konsekvenser som følge af tab af fosfor¹². Jorderosion forårsaget af vandafstrømning på marker varierer, afhængig af et samspil mellem topografiske, klimatiske, jordfysiske/jordtypebestemte og dyrkningsrelaterede faktorer. Jordbearbejdningserosion forekommer overalt på kuperet terræn og medfører derfor en betydningsfuld jordforringelse for store områder i Danmark¹³.

5.3 Vand

Det danske vandmiljø omfatter kystvande, søer, vandløb og grundvand.

Resultaterne fra 2024 fra Det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljøet og Naturen (NOVANA) viser en tydelig forbedring i den økologiske tilstand i danske vandløb. På baggrund af Dansk Vandløbs Fauna Indeks (DVFI) for smådyr på tidsseriestationer i perioden 1992-2024 ses en markant positiv udvikling, hvor andelen af stationer med god eller høj økologisk tilstand næsten er fordoblet¹⁴.

Som noget nyt blev en række biodiversitetsparametre også analyseret, og hovedparten viser generelt positive ændringer på tværs af vandløbene. Dog er der enkelte parametre, hvor udviklingen kan tolkes både i positiv og negativ retning. Samlet viser resultaterne en betydelig og fortsat forbedring i den økologiske tilstand i mange danske vandløb, om end variationer fortsat forekommer¹⁵.

Resultaterne fra NOVANA 2024 viser dog en forværring i havmiljøet. Havmiljøet er fortsat væsentligt belastet af for høje udledninger af især kvælstof, højere havtemperaturer og fx fiskeri med bundslæbende redskaber. Udbredelsen af iltsvind i 2024 var det største siden 2002 og dækkede et areal svarende til Sjælland og Fyn på knap 11.000 km². Resultaterne fra 2024 viser en tendens til færre bunddyr og mindre artsrigdom i Kattegat og Bælthavet¹⁶.

Der er siden 1990 generelt sket en markant reduktion i indhold af kvælstof i overfladevandsmiljøet. Dette hænger overordnet godt sammen med reduktion i kilderne, angivet som udviklingen i gødningsanvendelsen og i udledning fra rensningsanlæggene. Kvælstofoverskuddet (kvælstof tilført marken minus kvælstof fjernet ved høst) var i 2024 højere end i 2023 og 2022 på grund af store nedbørsmængder i foråret, der påvirkede afgrødeudviklingen og dermed høsten. Samlet set er kvælstofoverskuddet i det dyrkede areal faldet med 182.600 tons (ca. 48 pct.) i perioden 1990-2024. Der er flere årsager til dette fald – f.eks. bedre udnyttelse af husdyrgødning, reduceret kvælstoftilførsel til markerne og i de seneste år ligeledes ny braklægning. Hvis der korrigeres for år-til-år variationer i afstrømningen (normaliseret tilførsel), var tilførslen i 2024 på ca. 45.000 tons kvælstof, hvilket er den laveste registrerede siden 1990. I 2023 var den afstrømningsnormaliserede tilførsel 49.000 tons kvælstof. På trods af den markante reduktion i kvælstoftilførsel er målsætningerne om god økologisk tilstand endnu ikke opfyldt i store dele af havmiljøet.¹⁷

---

¹¹ Schjønning et al., 2009. Aarhus Universitet, DCA. ([Link til rapport](#))

¹² Andersen et al. Aarhus Universitet, DCA. ([Link til rapport](#))

¹³ Schjønning et al., 2009. Aarhus Universitet, DCA. ([Link til rapport](#))

¹⁴ Vibeke Vestergaard Nielsen, et al. 2025. Vandmiljø og Natur 2024. Aarhus Universitet, DCE- Nationalt Center for Miljø og Energi. ([Link til rapport](#)) S. 9

¹⁵ Ibid. S. 9

¹⁶ Ibid. S. 10 og s. 62

¹⁷ Ibid. S. 7

Nitratinholdet i det iltholdige grundvand har generelt været faldende, men i perioden 2016-2024 ses en tendens til flere indtag med stigende nitrattrends og indtag uden signifikant udvikling end tidligere¹⁸. Ved overvågning af vandforsyningsboringer i 2024 blev der fundet pesticider i ca. 55,1 pct. af de undersøgte indtag. Kvalitetskravet for enkeltstoffer (0,1 µg/l) blev overskredet mindst én gang i 13,8 pct. af indtagene, mens kravet for summen af stoffer (0,5 µg/l) blev overskredet i 2,4 pct. – i alle tilfælde sammen med en overskridelse af enkeltstoffer. Nye stoffer i overvågningen har også bidraget til overskridelserne. I 2021-2023 var der fund af 17 af de 22 PFAS-forbindelser, der blev undersøgt for i grundvandsovervågningen. Samlet set var der fund af én eller flere PFAS-forbindelser i 32 pct. af de undersøgte indtag. Lidt flere indtag er undersøgt for de fire PFAS-forbindelser, som indgår i Sum af 4 PFAS, her var der fund i 24 pct. af de undersøgte indtag¹⁹.

I EU's vandrammedirektiv er målet fastsat til "god økologisk tilstand" for alle naturlige søer, vandløb, kystvande og grundvand. Det dækker over en svag afvigelse fra den naturlige tilstand uden kulturpåvirkning. Vandrammedirektivet er i Danmark udmøntet i vandområdeplanerne. Her er de danske områder og indsatser beskrevet – f.eks. at etablere nye vådområder, der fjerner kvælstof eller fosfor. For kvælstof er målet desuden at reducere nedsivningen til grundvand/drikkevand jf. EU's nitratdirektiv²⁰.

5.4 Klimatiske faktorer og luft

De globale udledninger af drivhusgasser stiger fortsat, og i 2024 blev der sat nye temperaturrekorder. Året blev det varmeste år, der nogensinde er målt. Det blev også første gang, at den globale temperaturstigning i et enkelt år oversteg 1,5 grader sammenlignet med førindustrielt niveau²¹.

EU skal samlet set være klimaneutral i 2050, mens udledningerne i 2030 skal være reduceret med 55 pct. i forhold til 1990²². Klimaloven sætter mål for at reducere Danmarks udledning af drivhusgasser. I 2025 skal udledningerne reduceres med 50-54 pct. sammenlignet med niveauet i 1990. Danmarks reduktion på 50-54 pct. i 2025, ser ud til at blive opfyldt. Den nedre grænse nås med stor sikkerhed, mens opfyldelse af den øvre grænse er behæftet med større usikkerhed²³.

Danmarks grønne omstilling er accelereret siden 1990. Den danske klimastatus og –fremskrivning for 2025 estimerer, at de samlede emissioner i Danmark for 2023 udgjorde 38,8 Mt CO₂-ækvivalent (CO₂ eq), hvilket svarer til en reduktion på ca. 51,0 pct. i 2023 sammenlignet med 1990; når sektoren for arealanvendelse, arealanvendelsesændringer og skovbrug (LULUCF) udelades, bliver dette tal 39,3 Mt CO₂ eq, svarende til en reduktion på 45,8 pct. sammenlignet med 1990²⁴. Fremskrivningerne viser, at Danmark allerede i 2023 opfyldte reduktionsniveauet svarende til delmålet for 2025. I 2030 anslås Danmarks samlede netto-emissioner at udgøre 22,2 Mt CO₂ eq, hvilket svarer til en reduktion på ca. 72 pct. sammenlignet med 1990.

Med Aftale om grøn omstilling af dansk landbrug fra 2021 er der fastsat et reduktionsmål for landbruget på 55-65 pct. i 2030 i forhold til udledningen i 1990. Målet omfatter udledninger fra landbrugsprocesser, arealer og skov, men ikke de energirelaterede udledninger i landbruget. De drivhusgasudledninger i sektoren, som er omfattet af reduktionsmålet, skønnes i 2030 reduceret med ca. 55,3 pct., hvormed det

---

¹⁸ Ibid. S.8

¹⁹ Ibid. S. 9.

²⁰ Miljøstyrelsen. *Vandmiljø- Transport af kvælstof og fosfor i vandløb*. ([Link](#))

²¹ Klimarådets statusrapport 2025- Danmarks nationale klimamål og internationale forpligtelser. ([Link](#))

²² Folketinget, EU-oplysningen. EU's klimamål. ([Link](#))

²³ Klimarådets statusrapport 2025. Danmarks nationale klimamål og internationale forpligtelser ([Link](#)).

²⁴ Klimastatus og -fremskrivning 2025 ([Link](#)).

nedre spænd er opfyldt med en margen på ca. 0,1 mio. ton CO₂e. Der udestår fortsat en reduktionsmanko på ca. 2,1 mio. ton CO₂e i forhold til det øvre spænd.²⁵

Udledninger fra landbrugets processer udgør en væsentlig del af Danmarks samlede CO₂e-udledninger. Udledningerne er faldet fra 14,6 mio. ton CO₂e i 1990 til 11,2 mio. ton. CO₂e i 2023 svarende til 29 pct. af Danmarks nettoudledninger. En væsentlig del af årsagen til udviklingen i udledningerne fra landbrugsprocesser frem til i dag kan henføres til en forbedring i udnyttelsen af kvælstof i husdyrgødningen, og hermed et markant fald i anvendelsen af handelsgødning samt lavere udledninger fra kvælstofudvaskning. De samlede udledninger fra landbrugets processer skønnes at falde med 2 mio. ton CO₂e frem mod 2030, hvor udledningerne herfra vil udgøre ca. 41 pct. af Danmarks netto CO₂e-udledninger. Dermed skønnes landbrugets processer at være den sektor med den højeste andel af Danmarks samlede CO₂e-udledninger i 2030. Den skønnede nedgang i udledninger skyldes blandt andet Aftale om Implementering af et Grønt Danmark samt en generel forventning til nedgang i antal af husdyr, samt forbedret gødningshåndtering pga. øget brug af miljøteknologi²⁶.

5.5 Kulturarv

Danmark rummer en betydelig og mangfoldig kulturarv, der vidner om menneskelig aktivitet fra forhistorisk tid til i dag og omfatter både arkæologiske levn, fortidsminder, kulturmiljøer samt fredede og bevaringsværdige bygninger. Kulturarven er en integreret del af det danske landskab, herunder landbrugslandskabet, hvor mange kulturhistoriske spor fortsat er synlige eller bevaret under jordoverfladen.²⁷

Den arkæologiske arv findes både på land og under vand, herunder i kystnære områder og marine farvande, og er i vidt omfang registreret gennem nationale databaser som Fund og Fortidsminder²⁸.

Kulturarven kan være sårbar over for fysiske påvirkninger, herunder anlægsarbejder, byudvikling og ændret arealanvendelse, særligt hvor arkæologiske levn i jorden kan påvirkes eller beskadiges uden forudgående arkæologiske undersøgelser. Yderligere kan påvirkninger fra klimarelaterede forhold såsom erosion, øget nedbør og havspejlsstigning, der kan true kulturarv (Slots- og Kulturstyrelsen).²⁹

5.6 Materielle goder

Betegnelsen *materielle goder* omfatter tilgængelighed til og muligheden for at udnytte natur- og menneskeskabte goder og ressourcer. I nærværende miljørapport knytter materielle goder sig primært til arealanvendelsen og de ressourcer, der er forbundet hermed. Materielle goder omfatter således ændringer i anvendelsen af de danske landområder, fx fra landbrug til natur eller skov.

Det danske landbrugsareal udgør ca. 59,5 pct. af Danmarks samlede areal, svarende til ca. 2,6 mio. ha³⁰. Udnyttelsen af jorden til landbrugsformål bidrager væsentligt til produktion af fødevarer, foder, energiafgrøder og økonomisk indtjening og udgør dermed et centralt materielt gode.

---

²⁵ Klimastatus og -fremskrivning 2025, sektorkapitel 18 ([Link](#)).

²⁶ Ibid.

²⁷ Slots- og Kulturstyrelsen, Kulturarv. ([Link](#))

²⁸ Slots- og Kulturstyrelsen: *Fund og Fortidsminder – national database over fortidsminder og arkæologiske fund*. ([link](#))

²⁹ Slots- og Kulturstyrelsen: Væsentlige fortidsminder truet af dyrkning og skovdrift. ([Link](#))

³⁰ Danmarks statistik (u.å.). *Arealopgørelser*. ([Link](#))

Byformål og trafikale infrastruktur udgør ca. 13 pct. af det danske landareal og rummer materielle goder i form af bosætning, arbejdspladser og teknisk infrastruktur³¹.

Omkring 25 pct. af Danmarks areal er dækket af skove, heder, enge og anden natur samt søer og vandløb. Ud over deres betydning for biodiversitet leverer disse arealer materielle goder i form af tømmerproduktion, rekreative værdier, beskyttelse af grundvand, regulering af vandkredsløb og tilbageholdelse af regnvand ved ekstreme nedbørshændelser³².

Andre materielle goder omfatter råstofområder med ressourcer som sand, grus, kalk og ler samt energiområder til produktion af vedvarende energi. Biomasse fra landbrug og skovbrug indgår ligeledes som en væsentlig ressource.

Danmarks produktion/forsyning og sammensætning af energi fordeler sig mellem råolie, naturgas, vedvarende energi (vedvarende energi omfatter fast biomasse³³, biogas, flydende biobrændstoffer, vindkraft, solenergi, omgivelsesvarme til varmepumper, vandkraft og geotermisk energi). Historisk set har Danmarks primære energiproduktion været præget af produktionen af olie- og gas. Med den ret kraftige nedgang i olie- og gasproduktionen fra 2005 og de efterfølgende 10-15 år er billedet ændret. I dag udgøres lidt over halvdelen af den primære energiproduktion af vedvarende energi, som er mangedoblet siden 1990³⁴.

Det samlede energiforbrug i Danmark steg i 2024 med 1,1 pct. til 680 PJ. Kul- og olieforbruget faldt, mens vedvarende energi, naturgas og importeret el steg³⁵. Der opgøres også et korrigeret bruttoenergiforbrug, hvor der korrigeres for brændsel knyttet til udenrigshandel med el samt klimaudsving. Dette korrigerede forbrug var 711 PJ i 2024, en stigning på 2,5 pct. fra 2023.

Siden 1990 er det korrigerede bruttoenergiforbrug faldet med 13,2 pct., især på grund af mindre brug af kul og olie, mens vedvarende energi er steget markant³⁶.

6 Gennemgang af ændringer

Miljøvurderingen vil tage udgangspunkt i de dele af planændringen, hvor det ikke på forhånd kan udelukkes, at der vil kunne være en sandsynlig, væsentlig indvirkning på miljøet. Således vil dele af planændringen, af mere teknisk karakter, ikke være omfattet af denne miljøvurdering. I den forbindelse skal det bemærkes, at udgangspunktet for denne miljøvurdering (og de tidligere miljøvurderinger af CAP-planen) er, at ordningerne gennemføres som budgetteret i de tilhørende tilsagnsrammer. Det betyder, at ændringer i f.eks. resultatindikatorer og enhedsbeløb som udgangspunkt ikke miljøvurderes, medmindre det relaterer sig til selve implementeringen af ordningerne. Det gælder også for ændringer, der gennemføres med henblik på at kunne udbetale tilsagn fra tidligere programmer, samt for oprettelse af nye interventioner, der udelukkende etableres med henblik på at rumme overførte tilsagn fra tidligere programmer. Endelig gælder det for præciseringer af eksisterende tekst i CAP-planen, som ikke har betydning for implementeringen, herunder uddybende beskrivelser med henblik på at tydeliggøre synergier til andre ordninger, og for tekniske justeringer af finansieringsplanen.

---

³¹ Ibid.

³² Ibid.

³³ Omfatter halm, skovflis, brænde, træpiller, træaffald, bionedbrydeligt affald.

³⁴ Energistyrelsen. Energistatistik for 2024. Energistyrelsen. ([Link](#))

³⁵ Ibid.

³⁶ Ibid.

6.1 Bio-ordning for midlertidig ekstensivering

Hektartal for arealer, der kan opnå tillægget til kulstofrige lavbundslande og arealer med vådområdepotentiale, justeres. Siden første ændring af CAP-planen for 2026 er der foretaget en opdateret overlapsanalyse, som bruger det seneste markbloktema for 2025. Af den årsag er overlappet mellem markblok og kortlag for kulstofrige lavbundslande og arealer med vådområdepotentiale steget ift. hvad der fremgår i den første justering af CAP-planen for 2026. Kortlagene for arealer med kulstofrig lavbundsland og vådområdepotentiale er fortsat uændrede. Dog er der behov for at opdatere overlappet mellem disse kortlag og markblok, som følge af anvendelsen af det seneste markblok data.

Ændringen medfører ingen effekt for erhvervet, da landbrugere er berettigede til at søge tillægget på landbrugsarealer inden for kortlagene. Ændringen er rettere en justering, som sikrer, at det korrekte hektartal for antal hektar, der kan opnå tillægget til kulstofrige lavbundslande og arealer med vådområdepotentiale, fremgår i CAP-planen. Hektar er ændret til ca. 248.000 ha med kulstofrige lande og arealer med vådområdepotentiale, som kan opnå tillægget, ift. 236.000 ha. Overlappet er således steget med ca. 12.000 ha. Kortlagene for kulstofrige lande og arealer med vådområdepotentiale er fortsat uændrede, men det er altså benyttelsen af det seneste markbloktema, som nu skaber et større overlap mellem disse kortlag og markblok.

Bio-ordningen for midlertidig ekstensivering er en etårig bio-ordning, hvis formål er at udvikle ny natur og nye levesteder for dyr og planter, samt at hjælpe med flere fødekilder for at øge mangfoldigheden af levende organismer på dyrkede landbrugsarealer. De områder, der indgår i ordningen, må ikke anvendes til produktion, hvilket medfører at arealerne ikke må dyrkes, sprøjtes og gødskes.

Ordningen vurderes at have en effekt i forhold til miljøfaktorerne biologisk mangfoldighed, flora og fauna, vand, jordbund, klimatiske faktorer og luft samt materielle goder.

Ændringen præciserer grundlaget for ordningen og sikrer, at det korrekte hektartal for antal hektar, der kan opnå tillægget til kulstofrige lavbundslande og arealer med vådområdepotentiale, fremgår i CAP-planen. Justeringen påvirker dog ikke selve arealpotentialet for ordningen, og derfor vurderes det, at ændringen ikke vil medføre en miljøeffekt ift. til 0-alternativet.

6.2 Miljø og klimateknologi

Der skal indføres ét enhedsbeløb for ordningen Miljø- og klimateknologi i stedet for to. Ændringen gennemføres med henblik på at sikre korrekt afrapportering i performancerapporten. Hertil kommer, at datagrundlaget for beregningen af enhedsbeløb er blevet justeret, hvilket medfører, at enhedsbeløbet blive opjusteret fra den nuværende sats.

Støtte til miljø- og klimateknologi virker ved at yde tilskud til investeringer i teknologier, der mindsker produktionens miljø- og klimapåvirkning. Effekten af ordningen afhænger af hvilken specifik teknologi, der ydes tilskud til, samt hvilke teknologier disse erstatter. Ordningen omfatter støtte til teknologier, der blandt andet bidrager til reduktion af pesticidforbrug, næringsstofforbrug, energiforbrug, og udledning af klimagasser, investeringer i produktion og forarbejdning af plantebaserede fødevarer, og investeringer, der understøtter udviklingen af vertikalt landbrug. Derudover kan der ydes tilskud til investeringer i teknologier til at forbedre dyrevelfærden.

Ordningen vurderes at have en effekt i forhold til miljøfaktorerne biologisk mangfoldighed, flora og fauna, vand samt klimatiske faktorer og luft.

Indførelse af ét enhedsbeløb er en teknisk ændring, der ikke vil medføre en ændret miljøeffekt. I relation til justering af enhedsbeløb må det forventes, at antallet projekter bliver færre, når enhedsbeløbet opjusteres. Det justerede enhedsbeløb afspejler dog forventningen om større projekter, der også vil give en proportionelt højere miljøeffekt. Der forventes derfor ingen ændring af miljøeffekten.

6.3 Permanent ekstensivering

Der foretages en række ændringer til ordningen permanent ekstensivering. For at imødekomme en overansøgning på ordningen for Pleje af græs- og naturarealer (ca. 65. mio. kr.) overføres der fra 2027-rammen for Permanent ekstensivering 65 mio. kr. til ordningen Pleje af græs- og naturarealer. Reduktionen under Permanent ekstensivering i 2027 håndteres ved at tilføre nationale midler for tilsvarende 65 mio. kr. Der er dermed ikke tale om reel reduktion i rammen for Permanent ekstensivering.

Yderligere skal det tilføjes til ordningsbeskrivelsen, at arealer, som i referenceperioden var indberettet med visse permanente afgrøder, er tilskudsberettigede. Der er tale om en præcisering, der ikke medfører ændret praksis eller ændrede miljøeffekter.

Ordningen er en del af Aftale om implementering af et Grønt Danmark og skal fremme varig udtagning af landbrugsarealer, herunder særligt kulstofrige arealer og arealer med højt kvælstofindsatsbehov. Ordningen for permanent ekstensivering skal kunne søges til alle arealer, der i en forudgående referenceperiode har været anvendt som landbrugsareal. Arealer, der ligger i vandoplande med kvælstofindsatsbehov og arealer, som er kulstofrige lavbundsarealer, tilbydes de højeste satser og vil blive prioriteret højere end andre landbrugsarealer, der samtidig tilbydes lavere satser.

Ordningen vurderes at have en effekt i forhold til miljøfaktorerne biologisk mangfoldighed, flora og fauna, jordbund, vand, klimatiske faktorer og luft samt materielle goder.

De finansielle justeringer medfører ikke en ændring i rammen for Permanent ekstensivering og dermed ikke en ændring i arealpotentialet. På samme måde har tilføjjelsen i ordningsbeskrivelsen karakter af en præcisering, der ikke medfører en ændring i eksisterende praksis. Samlet vurderes det derfor, at ændringerne under ordningen for Permanent ekstensivering ikke har nogen miljøeffekter.

6.4 Pleje af græs- og naturarealer

Ordningen for Pleje af græs- og naturarealer er i 2025 overansøgt med 65 mio. kr., og derfor øges den finansielle ramme for ordningen med 65 mio. kr.³⁷

Derudover skal tilføjes en henvisning til ordningen Permanent ekstensivering i ordningsbeskrivelsen for Pleje af græs- og naturarealer i CAP-planen. Med ændringen videreføres den eksisterende mulighed for at søge Pleje af græs- og naturarealer på arealer med permanent ekstensivering med ophæng i Landdistriktsprogrammet til også at omfatte permanent ekstensiverede arealer med ophæng i CAP-planen. Der er således tale om mulighed for at understøtte forvaltning, der fremmer vilkårene for biodiversiteten på landbrugsarealer der udlægges som ny natur.

Formålet med ordningen er at beskytte og forbedre biotopforholdene og biodiversiteten primært på lysåbne natur- og landbrugsarealer, der på forhånd er udpeget som egnede til denne pleje. Denne indsats sker som medvirken til implementering af habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne (Natura 2000-direktiverne). Ordningen støtter naturpleje i form af ekstensiv drift med græsning eller slæt, som bidrager

---

³⁷ Midlerne overføres fra den finansielle ramme for ordningen for Permanent ekstensivering i 2027. Reduktionen under ordningen Permanent ekstensivering håndteres ved tilførsel af nationale midler for tilsvarende 65 mio. kr.

til at skabe bedre betingelser for biodiversiteten på lysåbne natur- og landbrugsarealer. Indsatsen retter sig primært mod særligt udpegede Natura 2000-områder, samt øvrige arealer med høj naturværdi (HNV). Endvidere kan afgræsning og derved biomassefjernelse på sigt minimere tabet af næringsstoffer til nærtliggende vandmiljøer.

Ordningen vurderes at have en effekt i forhold til miljøfaktorerne biologisk mangfoldighed, flora og fauna og vand.

Ændringerne i ordningen for pleje af græs- og naturarealer, herunder særligt tilførsel af yderligere midler, vurderes at kunne forstærke de positive miljøeffekter, der kan knyttes til ordningen. Samlet set forventes yderligere ca. 7.000 ha årligt over en femårig periode at blive omfattet af ordningen. Effekterne er vanskelige at kvantificere, da de afhænger af arealtype, geografisk placering og samspil med øvrige virkemidler. Samlet set forventes effekterne især at være positive for biologisk mangfoldighed, flora og fauna, mens der endvidere kan opnås understøttende positive effekter for vandmiljøet.

6.5 Vand- og klimaprojekter

Der planlægges en række ændringer af ordningen Vand- og klimaprojekter med hensyn til at muliggøre en hurtigere udtagningsindsats. Ændringerne sker af hensyn til at understøtte Aftale om implementering af et Grønt Danmark, særligt kvælstof- og lavbundsindsatsen.

Det skal tydeliggøres i CAP-planen, at forundersøgelser fra 2026 udelukkende bliver finansieret af nationale midler som følge af et nyt set-up for ordningen. Der bliver dermed ikke gennemført forundersøgelser med EU-midler fremover. Kun etableringsprojekter gennemføres med EU-midler.

Hertil skal indsatser under vand- og klimaprojekter, der har en kvælstofeffekt, målrettes arealer med et kvælstofindsatsbehov. Fremover bliver kvælstofindsatsbehovet meldt ud af national kompetent myndighed og ikke via bilag til vandområdeplanerne, som det er tilfældet nu. Dette skyldes, at udmeldingen af kvælstofindsatsbehovet skal foregå mere fleksibelt i de kommende år frem mod afslutningen af indeværende vandplanperiode 3.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø bemærker, at det i afgrænsningsrapporten knyttet til denne miljøvurdering fremgik, at der for ordningen for Vand- og klimaprojekter også skulle gennemføres en ændring vedr. erstatningsjorde. Ændringen skal dog ikke gennemføres i regi af CAP-planen og behandles derfor ikke i miljørapporten.

Vand- og klimaprojekter dækker over kvælstof- og fosforområder, fysiske vandløbsindsatser og lavbundsprojekter. Formålet med kvælstof- og fosforområder er at reducere udledningen af kvælstof og fosfor fra landbrugsjorder til kystvande og fjorde samt målsatte søer. I relation til fysiske vandløbsindsatser er formålet også at forbedre den økologiske tilstand i kortlagte vandløbsstrækninger samt bidrage med effekter i forhold til klimatilpasning, for eksempel med bedre håndtering af oversvømmelser og effekter som mindre udvaskning af næringsstoffer. Projekterne bidrager primært til at skabe bedre betingelser for vandløbsnatur og biodiversitet i områderne. Formålet med lavbundsprojekterne er at reducere landbrugets udledning af drivhusgasser fra kulstofrige landbrugsjorder gennem udtagning og vådgøring. Projekterne bidrager også til at reducere kvælstofudvaskning fra landbrugsjorderne.

Ordningerne for vand- og klimaprojekter vurderes at have en effekt i forhold til miljøfaktorerne biologisk mangfoldighed, flora og fauna, jordbund, vand, klimatiske faktorer og luft samt materielle goder.

Ændringen vedr. forundersøgelsesprojekter er en finansiel justering, som følger af et nyt set-up for ordningen. Justeringen medfører dog ikke kvalitative eller kvantitative ændringer, så derfor vil der ikke

være ændringer relateret til miljøeffekterne. Det samme gør sig gældende for ændringen vedr. fastsættelse og udmeldelse af kvælstofindsatsbehovet. Her er der tale om en justering af interventionsbeskrivelsen, som ikke har konkret betydning for gennemførelsen af projekterne og dermed ikke nogen indflydelse på miljøeffekterne.

6.6 GLM 2

For at øge beskyttelsen af vådområder og tørveområder under GLM 2 suppleres kravet, så det også omfatter arealer med et organisk kulstofindhold over 20 pct., der ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 (og derfor heller ikke er underlagt et pløjeforbud efter de aktuelt gældende danske GLM 2-regler). Der indføres således et forbud mod at pløje dybere end 30 cm. på alle jorder med et organisk kulstofindhold på over 20 pct.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø bemærker, at der i afgrænsningsrapporten knyttet til denne miljøvurdering fremgik yderligere potentielle justeringer af GLM 2-kravet, som har været overvejet. Det er dog blevet besluttet, at disse yderligere justeringer ikke skal medtages i den aktuelle ændring af CAP-planen, og de behandles derfor ikke yderligere i miljørapporten.

Formålet med kravet er at beskytte kulstofrige jorde og vådområder ved at modvirke nedbrydning af organisk kulstof for således at reducere CO₂-udledning fra disse områder. Endvidere har kulstofholdige jorder og vådområder en positiv biodiversitetsmæssig effekt.

GLM 2 vurderes at have en effekt i forhold til miljøfaktorerne biologisk mangfoldighed, flora og fauna, vand, jordbund, klimatiske faktorer og luft samt materielle goder³⁸.

Dybdepløjningsforbuddet udelukker en form for jordbehandling, som almindeligvis vil være unødvendig på arealerne. Hertil kommer, at Aarhus Universitet (AU) har oplyst, at der ved normal landbrugsdrift ikke foregår pløjning af kulstofrige jorder til en dybde større end 30 cm. Et forbud mod dybdepløjning vil derfor have begrænset beskyttelseseffekt og begrænset betydning for landbrugsdriften. Forbuddet vil dog udelukke den yderligere frigivelse af kulstof, som eventuel pløjning dybere end 30 cm. vil kunne medføre.

6.7 GLM 6

For at understøtte udtagningsindsatsen i forbindelse med Aftalen om Implementering af et Grønt Danmark skal GLM 6-kravet justeres. Udtagningsprojekter (vådområder/lavbundsprojekter/ekstensivering) skal undtages fra GLM 6 kravet, da kravet om jorddække udgør en barriere for etableringsinitiativer og anlægsarbejde i form af fjernelse af dræn m.v.

Det er afgørende, at udtagningsprojekter, der omhandler gendannelse af naturlig vandstand, ved fysisk påbegyndelse (anlægsfasen) undtages fra GLM 6-kravet, så anlægsarbejdet kan påbegyndes, så snart projektejer og entreprenør er klar. Ved 'fysisk påbegyndt' forstås, at anlægsarbejde, herunder gravearbejde mhp. afbrydning af drænrør eller lignende, er påbegyndt på projektarealet. På dette tidspunkt er lodsejere forpligtede til at deltage, eftersom de har underskrevet en bindende projektaftale. Der vurderes at være tilstrækkelig sikkerhed for projektets realisering, når anlægsarbejdet påbegyndes.

Kravet om permanent jorddække udgør kun en begrænsning for anlægsarbejdet i et afgrænset antal måneder i efteråret. Anlægsarbejdet påbegyndes dog typisk netop om efteråret - efter høst og før jorden bliver for våd / før frosten sætter ind. Dette efterlader kun et lille vindue for anlægsarbejdets opstart og gennemførelse. Hvis GLM 6-kravet skal opfyldes indenfor et areal, som er omfattet af et udtagningsprojekt, og anlægsarbejdet dermed ikke kan påbegyndes inden for igangværende kalenderår grundet vejrmæssige

---

³⁸ Det fremgik ikke af afgrænsningsrapporten, at GLM 2 er relevant for miljøfaktoren *materielle goder*, men da kravet påvirker arealanvendelse, bør ændringen også vurderes ift. denne miljøfaktor.

omstændigheder (våd jord / frost), kan anlægsarbejdet først påbegyndes i foråret. Dette medfører en utilsigtet forsinkelse i projekterne, der i forvejen tager flere år at gennemføre med forundersøgelse, lodsejerdialog, evt. jordfordeling og slutteligt anlægsfasen.

Det er med nuværende regler uhensigtsmæssigt, at GLM 6-kravet gælder for landbrugsarealer, der omfattes af udtagningsprojekter, eftersom projekterne medfører, at jorder udtages permanent som vådområder, lavbunds- eller ekstensiveringsprojekter og fastholdes varigt som et ekstensiveret areal/vådområde via en tinglyst servitut. De omfattede arealer kan dermed ikke omlægges til landbrugsdrift igen, hvorfor opretholdelse af jordens dyrkningspotentiale via GLM 6 fremstår irrelevant.

Formålet med kravet er at beskytte jordens dyrkningsmæssige potentiale i perioder, hvor dette potentiale er i størst risiko for at blive forringet. GLM 6 indeholder et krav om jorddække i efteråret og om vinteren, hvor der er størst risiko for næringsstofudvaskning, jorderosion og tab af organisk stof.

GLM 6 vurderes at have en effekt i forhold til miljøfaktorerne vand og jordbund.

Ændringen af GLM 6-kravet vil kunne føre til bar jord og øget risiko for næringsstofudvaskning og jorderosion. Undtagelsen fra kravet vil dog kun omfatte arealer, der har fået tilsagn til et EU-finansieret eller nationalt finansieret projekt om permanent udtagning og vådgøring af landbrugsjorder, når projektet påbegyndes fysisk, og hvis anlægsarbejdet påbegyndes i den periode, der er omfattet af krav. Risikoen for bar jord og øget næringsstofudvaskning skal dermed ses i relation til, at der med udtagningsprojekter genetableres naturlig hydrologi på de omfattede jorder. Udtagning af kulstofrige landbrugsjorder har reduktion af drivhusgasser fra landbrugssektoren som primære formål, ligesom etablering af vådområder har til formål at reducere udledning af kvælstof og fosfor til nærliggende kystvande, fjorde og søer. Indsatserne medfører endvidere en række synergieffekter, herunder fremme af natur og biodiversitet. Ændringen vurderes dermed ikke at medføre en væsentlig negativ miljøeffekt knyttet til selve GLM 6-kravet, men vil derimod understøtte en hurtigere permanent udtagning og vådgøring af landbrugsjord, hvormed realisering af positive miljøeffekter relateret til biologisk mangfoldighed, flora og fauna, jordbund, vand, klimatiske faktorer og luft samt materielle goder fremskyndes.

6.8 GLM 8

Der skal tilføjes en maksimalgrænse for GLM-fortidsminder på linje med grænsen på op til 2 000 m² for GLM-søer. Ændringen er en gen-implementering af den oprindelige maksimalgrænse på op til 2.000 m² for størrelsen på fortidsminder. Med ændringen præciseres det, at der ikke kan søges grundbetaling til GLM 8-fortidsminder over 2.000 m², og at disse arealer ikke kan indgå som fortidsminder i opgørelsen af opfyldelsen af kravet om mindst fire pct. ikke-produktive elementer og arealer på bedriftens omdriftsareal under GLM 10.

GLM 8 omfatter forbuddet mod at fjerne, ødelægge eller omfangsmæssigt reducere landskabstræk i form af mindre søer med randbevoksning samt fortidsminder.

GLM 8 vurderes at have en effekt i forhold til biologisk mangfoldighed, flora og fauna, vand, klimatiske faktorer og luft, kulturarv samt materielle goder.

Ændringen er en teknisk justering og præcisering af en praksis, der allerede eksisterer. Ændringen har derfor ingen miljøeffekt ift. 0-alternativet.

6.9 Agerjord-definitioner

Ændringen følger af indførelsen af den nye ordning for Permanent ekstensivering fra 2026. Permanent ekstensivering tilskrives afsnit 4.1.2.2.1. (i CAP-planen) vedr. udtagne arealer. Et areal, der indgår under

ordningen for Permanent ekstensivering, vil således få sat sin optælling mod *permanent græs* på pause. Det vil sige, at arealet ikke klassificeres som *permanent græs*, så længe arealet modtager tilskud under ordningen for Permanent ekstensivering. Ændringen vil sikre korrekt klassificering af arealer og ordninger.

Der er tale om en teknisk ændring, der ikke vurderes at påvirke arealanvendelsen. Ændringen har derfor ingen miljøeffekt ift. 0-alternativet.

7 Miljøvurdering

I følgende afsnit vurderes det, hvordan ændringerne til CAP-planen forventes at påvirke de miljøfaktorer, der er afgrænset til i indeværende undersøgelse. For hver miljøfaktor indledes med en overordnet gennemgang af ændringernes forventede påvirkning og slutteligt en vurdering af den samlede påvirkning.

Som følge af gennemgang af ændringerne i kapitel 6, hvor det blev vurderet, at ændringerne til en række elementer udelukkende er af teknisk eller præciserende karakter, og som ikke vil påvirke miljøeffekterne ift. 0-alternativet, vil disse elementer kun blive behandlet i begrænset omfang i vurderingerne herunder.

7.1 Biologisk mangfoldighed, flora og fauna

Ændringerne til CAP-planen 2023-27 vurderes samlet set at kunne påvirke den biologiske mangfoldighed, flora og fauna i overvejende positiv retning. Vurderingen tager udgangspunkt i, at enkelte ændringer vedrører elementer, der understøtter ekstensivering, naturpleje og forbedring af naturtilstanden i det åbne land.

En række af ændringerne vurderes at være af primært teknisk eller præciserende karakter og forventes derfor ikke at medføre ændrede miljøeffekter i forhold til 0-alternativet. Det gælder blandt andet ændringer vedrørende ordningen Bio-ordningen for midlertidig ekstensivering, Miljø- og klimateknologi, Permanent ekstensivering, Vand- og klimaprojekter, GLM 8-kravet samt justeringer af agerjordsdefinitioner. Disse ændringer vurderes samlet set ikke at ændre omfanget eller karakteren af de eksisterende påvirkninger af biodiversiteten.

Hertil kommer, at selvom GLM 2-kravet er relevant for biodiversiteten, så har ændringen (forbud mod dybdepløjning) en meget begrænset effekt under danske forhold, idet der i praksis sjældent pløjes dybere end ca. 30 cm. Ligeledes vurderes der at være en begrænset effekt forbundet med ændringen af GLM 6-kravet, men kan have en afledt positiv betydning ved at understøtte en hurtigere realisering af de effekter, der er knyttet til udtagningsindsatsen.

De væsentligste miljøeffekter for biologisk mangfoldighed, flora og fauna knytter sig til ændringerne i ordningen for Pleje af græs- og naturarealer, hvor den finansielle ramme øges. Tilførsel af yderligere midler muliggør, at et større areal årligt kan omfattes af ordningen over en flerårig periode. Ordningen understøtter ekstensiv drift gennem græsning eller slæt på særligt udpegede natur- og landbrugsarealer, herunder Natura 2000-områder og arealer med høj naturværdi.

Pleje af græs- og naturarealer vurderes at bidrage til forbedrede levesteder for plante- og dyrearter gennem bl.a. øget strukturvariation og bedre betingelser for lysåbne naturtyper. Effekten vurderes at være størst på arealer med eksisterende naturværdier, hvor kontinuerlig pleje er afgørende for at opretholde eller forbedre biodiversiteten. På mere intensivt drevne landbrugsarealer vurderes effekten at være mere begrænset, men fortsat positiv sammenlignet med fortsat intensiv drift.

Samlet påvirkning

Samlet set vurderes ændringerne til CAP-planen at bidrage positivt til biologisk mangfoldighed, flora og fauna, primært gennem en forventet udvidelse af arealet med målrettet naturpleje. Effekternes omfang afhænger dog af arealernes geografiske placering og den forudgående naturtilstand.

7.2 Jordbund

Ændringerne til CAP-planen 2023-27 vurderes samlet set at have en begrænset påvirkning af miljøfaktoren jordbund. Vurderingen tager udgangspunkt i, at hovedparten af ændringerne vedrører justeringer af eksisterende ordninger eller tekniske præciseringer, som ikke i sig selv ændrer dyrkningspraksis eller arealanvendelse i et omfang, der forventes at påvirke jordens fysiske, kemiske eller biologiske egenskaber væsentligt.

En række af ændringerne vurderes endvidere at være af primært teknisk eller administrativ karakter og forventes derfor ikke at medføre ændrede miljøeffekter i forhold til 0-alternativet. Det gælder blandt andet ændringer vedrørende Bio-ordningen for midlertidig ekstensivering, Permanent ekstensivering, Miljø- og klimateknologi, Vand- og klimaprojekter, GLM 8-kravet samt justeringer af agerjords-definitioner. Disse ændringer vurderes samlet set ikke at ændre omfanget eller karakteren af de eksisterende påvirkninger af jordbundsforholdene.

GLM 2-kravet er relevant for jordbundsforhold, idet begrænsning af dyb jordbearbejdning i princippet kan bidrage til at beskytte jordstruktur, reducere risikoen for oxidation af organisk stof og begrænse nedbrydning af kulstofrige jorde. Effekten vurderes dog at være begrænset under danske forhold, idet dybdepløjning generelt anvendes i meget begrænset omfang, og da ændringen ikke forventes at medføre væsentlige ændringer i den gængse dyrkningspraksis.

Ændringen af GLM 6-kravet vurderes ligeledes samlet set at have en begrænset direkte effekt på jordbund. Den negative påvirkning, der kan være risiko for ved at undtage fra kravet om jorddække, er begrænset, og den opvejes af den afledte positive effekt, der følger af, at ændringen understøtter en hurtigere realisering af udtagningsindsatsen, hvilket på længere sigt kan bidrage til reduceret jordbearbejdning og forbedret jordstruktur på de berørte arealer.

Samlet påvirkning

Samlet set vurderes ændringerne til CAP-planen at have en neutral til svagt positiv påvirkning af miljøfaktoren jordbund sammenlignet med 0-alternativet. Eventuelle positive effekter vurderes primært at være indirekte og afhængige af samspillet med øvrige virkemidler, herunder udtagning af lavbundslande.

7.3 Vand

Ændringerne til CAP-planen 2023-27 vurderes samlet set at kunne påvirke miljøfaktoren vand i en overvejende positiv retning. Vurderingen tager udgangspunkt i, at ændringerne primært vedrører ordninger og justeringer, der enten understøtter reduceret næringsstoftilførsel til vandmiljøet eller fastholder eksisterende beskyttelsesniveauer.

En række af ændringerne vurderes at være af primært teknisk eller præciserende karakter og forventes derfor ikke i sig selv at medføre ændrede miljøeffekter i forhold til 0-alternativet. Det gælder blandt andet ændringer vedrørende Bio-ordningen for midlertidig ekstensivering, Permanent ekstensivering, Miljø- og klimateknologi, Vand- og klimaprojekter, GLM 8-kravet samt justeringer af agerjords-definitioner. Disse ændringer vurderes samlet set ikke at ændre omfanget eller karakteren af de eksisterende påvirkninger af vandmiljøet.

GLM 2-kravet er relevant for miljøfaktoren vand, idet beskyttelse af vådområder og tørvejorde kan bidrage til at begrænse udvaskning af næringsstoffer og reducere påvirkningen af både overfladevand og grundvand. Effekten af ændringen vurderes dog at være begrænset, idet kravet i høj grad viderefører eksisterende beskyttelsesniveauer og ikke forventes at ændre den gængse arealanvendelse væsentligt.

For GLM 6 gælder det igen, at der er en begrænset effekt for vand direkte forbundet med ændringen af kravet. Den negative effekt ved at undtage fra kravet om jorddække vurderes at være begrænset. Samtidig er der afledte effekter knyttet til udtagningsindsatsen, hvor ændringen kan bidrage til hurtigere gennemførelse af projekterne og dermed en hurtigere realisering af effekterne. Udtagningsindsatsen understøtter blandt andet etablering af vådområder og andre arealbaserede virkemidler, som kan bidrage til tilbageholdelse og omsætning af kvælstof og fosfor, før næringsstofferne når vandløb, søer og kystvande.

Pleje af græs- og naturarealer vurderes ikke at have en primær effekt på vandmiljøet, men kan i visse tilfælde have en indirekte positiv betydning ved reduceret næringsstoffab fra arealer i forhold til mere intensiv landbrugsdrift. Effekten vurderes dog at være lokal og afhængig af arealernes placering i forhold til vandmiljøet.

Samlet påvirkning

Samlet set vurderes ændringerne til CAP-planen at bidrage begrænset men positivt til vandmiljøet, særligt i forhold til vandløb og grundvand. For kystvande og havmiljøet vurderes ændringerne ikke at være tilstrækkelige til i sig selv at ændre den overordnede miljøtilstand.

7.4 Materielle goder

Ændringerne til CAP-planen 2023-27 vurderes samlet set at have en begrænset positiv effekt på materielle goder. Vurderingen tager udgangspunkt i, at der er ændringer, der knytter sig til ordninger og krav, der påvirker arealanvendelsen og dermed jordens produktionskapacitet og tilgængeligheden af ressourcer.

Det skal igen bemærkes, at en række ændringer vurderes at være af primært teknisk eller præciserende karakter, og de forventes derfor ikke at medføre ændrede effekter på materielle goder i forhold til 0-alternativet. Det gælder blandt andet justeringer af Bio-ordningen for midlertidig ekstensivering, Permanent ekstensivering, Miljø- og klimateknologi, Vand- og klimaprojekter, GLM 8-kravet samt opdatering af definitionen af agerjord. Disse ændringer vurderes samlet set ikke at ændre omfanget eller karakteren af arealanvendelsen, produktionen af fødevarer, energiressourcer eller andre materielle goder.

Ordningen Pleje af græs- og naturarealer er ikke direkte knyttet til materielle goder. Dog kan ordningens udvidelse i nogle tilfælde medføre mindre afledte effekter, for eksempel i form af ændret adgang til landbrugsarealer eller landskabelige oplevelsesværdier, men disse effekter vurderes at være begrænsede og lokalt forekommende.

Ændringer under GLM 2 og GLM 6 kan ligeledes have en afledt effekt på materielle goder. GLM 6 (undtagelse af jorddækkekravet ved udtagningsprojekter) forventes ikke at ændre arealernes produktionspotentiale direkte, men understøtter samtidig en hurtigere realisering af langsigtede positive effekter knyttet til herlighedsværdi og rekreativ udfoldelse.

Samlet påvirkning

Samlet set vurderes ændringerne til CAP-planen at have en neutral til svagt positiv effekt på materielle goder. Ændringernes primære bidrag vurderes at være indirekte og langsigtede, f.eks. gennem øget

herlighedsværdi og rekreativ udfoldelse, uden at der sker betydelige negative effekter på den samlede arealanvendelse eller produktionskapacitet.

7.5 Klimatiske faktorer og luft

Ændringerne til CAP-planen 2023-27 vurderes samlet set at kunne bidrage til en begrænset positiv effekt på klimatiske faktorer og luftkvalitet. Vurderingen tager udgangspunkt i, at flere af ændringerne understøtter udtagning og ekstensivering af landbrugsarealer og permanent beskyttelse af kulstofrige jorde og vådområder.

De tekniske og præciserende ændringer, herunder justeringer af Bio-ordningen for midlertidig ekstensivering, Permanent ekstensivering, Miljø- og klimateknologi, Vand- og klimaprojekter, GLM 8-kravet samt opdatering af definitionen af agerjord, vurderes ikke i sig selv at medføre ændrede effekter i forhold til 0-alternativet.

GLM 2-kravet (forbud mod dybdepløjning på kulstofrige jorder) har som formål at reducere frigivelsen af kulstof fra jorden til atmosfæren. Under danske dyrkningsforhold vurderes effekten dog at være begrænset, da dyb pløjning sjældent anvendes, men forbuddet kan bidrage til at undgå yderligere tab af kulstof, som ellers ville kunne ske i enkelte tilfælde.

GLM 6-ændringen (undtagelse af jorddækkekravet ved udtagningsprojekter) forventes ikke at ændre arealernes kulstofbinding negativt, da de berørte arealer samtidig udtages permanent til vådområder, lavbunds- eller ekstensiveringsprojekter. Disse udtagede arealer kan på længere sigt reducere udledning af drivhusgasser fra landbrugsjorden gennem øget kulstoflagring i jord og vegetation samt begrænset kvælstofudvaskning, som indirekte kan reducere emissioner af lattergas (N_2O) og ammoniak (NH_3).

Ordningen for Pleje af græs- og naturarealer er ikke direkte knyttet til miljøfaktoren, men ændringen kan indirekte bidrage til kulstofbinding i jord og biomasse samt lokale forbedringer af luftkvalitet gennem øget vegetationsdække. Effekterne af Pleje af græs- og naturarealer er dog mere begrænsede og lokalt forekommende.

Samlet påvirkning

Samlet set vurderes ændringerne til CAP-planen at have en neutral til svagt positiv effekt på klimatiske faktorer og luft. De primære bidrag vurderes at være indirekte og langsigtede, især gennem udtagning og ekstensivering af kulstofrige arealer.

7.6 Kulturarv

Ændringerne til CAP-planen 2023-27 vurderes samlet set at have en neutral positiv effekt på kulturarv og landskab. Vurderingen tager udgangspunkt i, at de ændringer, der direkte påvirker landskabelige elementer og fortidsminder, primært består af tekniske præciseringer eller justeringer af eksisterende praksis.

GLM 8-kravet vedrørende fortidsminder og småsøer præciserer den maksimale størrelse på fortidsminder ($2.000 m^2$) og sikrer, at arealer over denne grænse ikke indgår i opgørelsen af ikke-produktive elementer under GLM 10. Ændringen er en genimplementering af eksisterende praksis og vurderes derfor ikke at medføre nye effekter på kulturarv eller landskabskarakteren.

Ændringer under GLM 6 og GLM 2 har ingen direkte indvirkning på kulturarv eller landskabsudtryk. Dog kan udtagning og ekstensivering af landbrugsarealer, samt etablering af vådområder og lavbundsprojekter, indirekte bidrage til landskabelig variation og visuel oplevelsesværdi. Effekten vurderes dog at være begrænset og afhængig af projekternes geografiske placering.

Ordningen Pleje af græs- og naturarealer påvirker heller ikke kulturarv direkte, men kan gennem vedligeholdelse af åbne natur- og landbrugsarealer medvirke til at bevare karakteristiske landskabsstrukturer og oplevelsesværdier.

For vurderingen af GLM2, GLM 6 og Pleje af græs- og naturarealer bemærkes det, at der er en tæt koblingen til miljøfaktoren *materielle goder*, og effekterne her tillægges derfor begrænset værdi i relation til miljøfaktoren *kulturarv*.

Samlet påvirkning

Samlet set vurderes ændringerne til CAP-planen at have en neutral effekt på kulturarv og landskab. De primære bidrag vurderes at være indirekte, via fastholdelse af åbne landskaber, vedligeholdelse af landskabsstrukturer og sikring af småsøer og fortidsminder, uden at der sker væsentlige negative effekter på kulturarvsområder eller landskabskarakteren.

7.7 Kumulative påvirkninger

Ændringerne til CAP-planen 2023-27 kan samlet set medføre kumulative effekter, idet flere ordninger og krav understøtter samme miljømål og dermed kan forstærke hinanden. Særligt udtagning og ekstensivering af landbrugsarealer, etablering af vådområder samt pleje af græs- og naturarealer kan have overlappende positive effekter på biologisk mangfoldighed, jordbund, vandmiljø, klimatiske faktorer og landskabsoplevelse.

For biologisk mangfoldighed, flora og fauna vurderes effekterne kumulative, idet udvidelse af ordningen for Pleje af græs- og naturarealer, kombineret med GLM 6 og Vand- og klimaprojekter, kan skabe sammenhængende naturområder og korridorer, hvilket styrker levesteder og øger biodiversiteten på landskabsniveau.

For jordbund og vandmiljø kan kumulative effekter opstå, hvor flere arealer under GLM 2 og udtagningsprojekter samvirker med plejeordninger og lavbundsprojekter. Dette kan på længere have en begrænset effekt i relation til stabilisering af jordstruktur, øget kulstoflagring og reduceret udvaskning af næringsstoffer, selvom den enkelte ændring isoleret set har begrænset effekt.

For klimatiske faktorer og luft vurderes de kumulative effekter at være positive gennem kombineret reduktion af drivhusgasemissioner fra udtagne kulstofrige jorde, begrænset dyb pløjning og øget vegetationsdække fra plejeordninger. Effekterne forventes at være langsigtede og afhængige af, at projekterne gennemføres over flere år og i sammenhæng med andre virkemidler.

For materielle goder og kulturarv vurderes de kumulative effekter begrænsede. Indirekte effekter kan dog forekomme, hvor udtagning og plejeordninger understøtter landskabelige værdier, herlighedsværdi, rekreativ adgang og fastholdelse af åbne landskaber. Disse effekter er dog overvejende lokale og afhængige af projekternes geografiske sammenhæng.

Samlet vurdering af kumulative effekter

Samlet set vurderes de kumulative effekter af ændringerne til CAP-planen at være overvejende positive, især i relation til biologisk mangfoldighed, vandmiljø og klimatiske faktorer. Effekterne for jordbund, materielle goder og kulturarv vurderes at være begrænsede, men med mulighed for mindre afledte positive effekter, især hvor flere ordninger understøtter hinanden på landskabsniveau.

7.8 Samlet vurdering

Ændringerne til CAP-planen 2023-27 vurderes samlet set at have en overvejende positiv effekt på miljøet. Nogle af ændringerne understøtter udtagning og ekstensivering af landbrugsarealer og etablering af vådområder. Hertil kommer en forøgelse af den finansielle ramme for ordningen for Pleje af græs- og naturarealer, hvilket samlet styrker biologisk mangfoldighed, forbedrer levesteder for flora og fauna, øger kulstofbindingen og reducerer drivhusgasemissioner.

De tekniske og præciserende ændringer, herunder justeringer af Bio-ordningen for midlertidig ekstensivering, Permanent ekstensivering, Miljø- og klimateknologi, Vand- og klimaprojekter, GLM 8-kravet samt opdatering af definitionen af agerjord, vurderes ikke at medføre ændrede miljøeffekter i forhold til 0-alternativet, men sikrer korrekt gennemførelse, rapportering og overensstemmelse med CAP-planens øvrige elementer.

Udvidelsen af ordningen for Pleje af græs- og naturarealer forventes at have en direkte positiv effekt på biologisk mangfoldighed, flora og fauna. Den finansielle ramme øges med 65 mio. kr., hvilket forventes at føre til, at op til yderligere 7.000 ha kan omfattes af ordningen årligt i en femårig periode. Det bidrager til ekstensiv drift gennem græsning eller slæt, især på Natura 2000-områder og arealer med høj naturværdi. Effekten vurderes at være størst på områder med eksisterende naturværdier. Ordningen kan indirekte bidrage til kulstofbinding i jord og biomasse samt lokale forbedringer af luftkvalitet. Effekter på materielle goder og kulturarv vurderes at være begrænsede og primært lokale, eksempelvis gennem landskabelige oplevelsesværdier.

GLM 2-kravet har til formål at begrænse frigivelse af kulstof fra jorden. Under danske dyrkningsforhold vurderes den direkte effekt at være begrænset, da dyb pløjning sjældent anvendes. Forbuddet kan dog bidrage til at undgå yderligere tab af kulstof, hvilket har positiv effekt på klimatiske faktorer og luftkvalitet gennem reduceret CO₂-udledning. Effekter på jordbund vurderes ligeledes som begrænsede, mens afledte positive effekter på materielle goder, landskab og biodiversitet er minimale.

Ændringen af GLM 6 sikrer, at arealer, der udtages permanent til vådområder, lavbunds- eller ekstensiveringsprojekter, kan gennemføres uden at jorddækkekravet hindrer anlægsarbejdet. Denne ændring giver afledte positive effekter gennem udtagningsindsatsen, idet projekter kan gennemføres hurtigere og mere effektivt. De afledte effekter inkluderer øget kulstoflagring, reduceret udledning af næringsstoffer til vandmiljøet og forbedret biodiversitet på udtagne arealer. Effekter på jordbund vurderes som begrænsede direkte, men positive indirekte gennem reduceret jordbearbejdning og kulstofbinding. Effekter på materielle goder vurderes primært at være indirekte, gennem øget rekreativ værdi og herlighedsværdi.

Ændringen af GLM 8 præciserer maksimal størrelse på fortidsminder (2.000 m²) og sikrer, at arealer over denne grænse ikke tæller med i GLM 10-kravet om ikke-produktive elementer. Ændringen er en genimplementering af eksisterende praksis og vurderes ikke at medføre nye miljøeffekter. Dog understøttes indirekte landskabelige og kulturelle værdier ved fastholdelse af småsøer og landskabselementer.

Samspillet mellem de forskellige ordninger og ændringer kan forstærke de samlede miljøgevinster. Kombinationen af udtagningsprojekter, Pleje af græs- og naturarealer, GLM 2 og GLM 6 (sammen med Vand- og klimaprojekter) skaber sammenhængende naturområder, styrker biodiversitet, reducerer kulstoftab og understøtter landskabelig variation. For vandmiljø og klimatiske faktorer kan synergierne

bidrage til langsigtede forbedringer, mens effekterne på materielle goder og kulturarv forbliver primært lokale og afledte.

Samlet set vurderes ændringerne til CAP-planen 2023-27 at være overvejende positive. De største effekter forventes for biologisk mangfoldighed, vandmiljø og klimatiske forhold, mens jordbund, materielle goder og kulturarv primært påvirkes neutralt til svagt positivt. Kombinationen af flere ordninger og krav giver kumulative og synergiske effekter, som styrker den samlede miljøgevinst, både direkte og indirekte

7.9 Afbødende foranstaltninger

I henhold til miljøvurderingsloven bilag 4 pkt. g, skal miljørapporten indeholde oplysninger om planlagte foranstaltninger for at undgå, begrænse eller opveje væsentlig negativ indvirkning på miljøet ved programændringens gennemførelse.

Ændringerne til CAP-planen vurderes dog ikke at lede til en væsentlig negativ indvirkning på miljøet i praksis. Det vurderes derfor, at vedtagelse af ændringerne ikke nødvendiggør særskilte afværgende foranstaltninger. I den forbindelse bemærkes det, at ændringerne til CAP-planen, som er genstand for denne miljørapport, bør ses i sammenhæng med de øvrige (nationale) indsatser, der er besluttet i forbindelse med *Aftale om implementering af et Grønt Danmark*.

7.10 Overvågning

Effekterne af CAP-planen 2023-2027 inklusive ændringerne vil i betydeligt omfang blive dokumenteret igennem eksisterende miljøovervågningsprogrammer, eksempelvis NOVANA. Yderligere er der EU-monitorering af, om EU-midler udmøntes efter hensigten. Der indsamles løbende overvågningsdata i regi af indsatsen under den nationale implementering af nationale vandområde planer og naturplaner. Det vurderes, at denne overvågning vil være tilstrækkelig til at belyse effekterne af ændringen til CAP-planen.

Det vurderes derfor, at vedtagelse af ændringerne ikke nødvendiggør særskilt overvågning.

8 Miljømålsætninger

I det følgende vurderes det, hvorvidt ændringerne til CAP-planen understøtter eller hindrer opfyldelsen af miljømålsætninger, der i forvejen er defineret i national og europæisk lovgivning, politikker eller strategier og som kan tænkes at blive berørt af CAP-planens ordninger som beskrevet i rapporten.

Biologisk mangfoldighed, Fauna og Flora

Habitatdirektivet

Habitatdirektivet fra 1992 (Rådets direktiv 92/43/EØF om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter med senere ændringer) forpligter EU's medlemslande til at bevare udvalgte naturtyper og arter, der er karakteristiske, sjældne eller truede i EU³⁹.

EU's Biodiversitetsstrategi

EU's biodiversitetsstrategi EU-Kommissionen offentliggjorde i foråret 2020 en biodiversitetsstrategi, der lægger op til en øget indsats frem mod 2030 for at beskytte naturen og standse tilbagegangen af arter. Strategien lægger blandt andet op til at tænke biodiversitet ind i forskellige sektorer, som for eksempel landbrug og skovbrug.

---

³⁹ [EU's naturbeskyttelsesdirektiver - Miljøstyrelsen \(mst.dk\)](#)

Et af strategiens vigtigste mål er at beskytte 30 pct. af naturen i EU på land og i havet, hvoraf de 10 pct. skal være strengt beskyttet. Det skal ske senest i 2030⁴⁰

EU's naturgenopretningsforordning

Den nye lov fastsætter et mål for EU om at genoprette mindst 20 pct. af EU's land- og havområder inden 2030 og alle økosystemer, der har behov for genopretning, inden 2050. For at nå de overordnede EU-mål skal EU-landene genoprette mindst 30 pct. af de naturområder, der er omfattet af den nye forordning (fra skove, græsarealer og vådområder til floder, søer og koralrev), fra en dårlig til en god forfatning inden 2030⁴¹.

Fuglebeskyttelsesdirektivet

Fuglebeskyttelsesdirektivet (Rådets direktiv nr. 79/409 af 2. april 1979, om beskyttelse af vilde fugle med senere ændringer) forpligter EU's medlemslande til at bevare udvalgte fuglearter, der er karakteristiske, sjældne eller truede i EU⁴²

Programændringens påvirkning

Samlet set bidrager CAP-planen fortsat til opfyldelsen af miljømålsætningerne i habitatdirektivet, EU's biodiversitetsstrategi, EU's naturgenopretningsforordning og fuglebeskyttelsesdirektivet, der understøtter den biologiske mangfoldighed.

Vand

Vandrammedirektivet

EU's vandrammedirektiv fastlægger rammer for beskyttelsen af vandløb og søer, overgangsvande (flodmundinger, laguner o.l.), kystvande og grundvand i alle EU-lande. Direktivet fastsætter en række miljømål og opstiller overordnede rammer for den administrative struktur for planlægning og gennemførelse af tiltag og for overvågning af vandmiljøet⁴³.

Miljømålsloven

Vandrammedirektivet og dele af habitatdirektivet bliver iværksat gennem miljømålsloven i Danmark. Formålet med loven er at gennemføre en fælles vand- og naturplanlægning, der skal sikre vand- og naturkvaliteten i Danmark.

Vandområdeplaner

Vandområdeplanerne er en samlet plan for at forbedre det danske vandmiljø, og de bygger på mere end 30 års arbejde med at forbedre vandmiljøet. Planerne skal sikre renere vand i Danmarks kystvande, søer, vandløb og grundvand i overensstemmelse med EU's vandrammedirektiv. Indsatserne gælder fra 2021-2027⁴⁴.

Nitratdirektivet

EU's Nitratdirektiv fra 1991 sigter mod at beskytte vandkvaliteten i hele Europa ved at fremme godt

---

⁴⁰ [EU's Biodiversitetsstrategi - Miljøstyrelsen \(mst.dk\)](#)

⁴¹ Naturgenopretning: Ny EU-lov for at genoprette 20 pct. af EU's land- og havområder. Europa Parlamentet 2024. [Link til pressemeddelelse.](#)

⁴² [EU's naturbeskyttelsesdirektiver - Miljøstyrelsen \(mst.dk\)](#)

⁴³ [EU's vandrammedirektiv - Miljøstyrelsen \(mst.dk\)](#)

⁴⁴ [Vandområdeplan 3 - Miljøministeriet \(mim.dk\)](#)

landmandskab, der forebygger og nedbringer den forurening af grundvand og overfladevand, som forårsages af nitrater fra landbruget⁴⁵.

Programændringens påvirkning

Samlet set bidrager CAP-planen fortsat til opfyldelsen af miljømålsætningerne i vandrammedirektivet, miljømålsloven, vandområdeplanerne og nitratdirektivet, der understøtter vandmiljøet.

Klimatiske faktorer

Den europæiske grønne pagt

Den europæiske grønne pagt er en pakke med politiske initiativer, der skal bane vejen for EU's grønne omstilling, og det endelige mål er klimaneutralitet senest i 2050⁴⁶.

Klimaloven

Klimaloven sætter bindende nationale mål om 70 pct. reduktion af vores drivhusgasudledning i Danmark i 2030 i forhold til 1990 og klimaneutralitet senest i 2050.

Byrdefordelingsaftalen

Reduktionen i drivhusgasudledninger i ikke-kvoteomfattede sektorer (også kaldet non-ETS) er i EU's klima og energipakke fra 2008 et nationalt anliggende for de enkelte medlemsstater i EU. Aftalen om, hvordan reduktionerne er fordelt mellem medlemsstaterne (byrdefordelingsaftalen), opstiller rammerne for den nationale indsats og ikke mindst et specifikt reduktionsmål for det enkelte land. Men aftalen overlader det i øvrigt til nationalstaterne, hvordan målet skal nås.

Reduktionsmålene for de ikke kvoteomfattede sektorer fastsættes om en procentuel reduktion i forhold til niveauet i 2005. Danmark har i den forbindelse påtaget sig et reduktionsmål på 50 pct. i 2030 i forhold til 2005-niveauet. Målet for 2030 varierer altså fra medlemsstat til medlemsstat og er baseret på et fordelingsprincip, der blandt andet bygger på landenes BNP.

LULUCF-forordningen

LULUCF-forordningen, fastsætter regler for emissionsreduktioner og kulstofoptag i sektoren for arealanvendelse, ændringer i arealanvendelse og skovbrug⁴⁷.

Programændringens påvirkning

Samlet set bidrager CAP-planen fortsat til opfyldelsen af miljømålsætningerne i den europæiske pagt, klimaloven, byrdefordelingsaftalen og LULUCF-forordningen, der understøtter miljøfaktoren vedr. klimatiske faktorer og luft.

---

⁴⁵ [Nitratdirektivet – Eur-lex](#)

⁴⁶ [Den europæiske grønne pagt - Consilium \(europa.eu\)](#)

⁴⁷ [Fit for 55: opfyldelse af klimamål inden for sektorerne for arealanvendelse og skovbrug - Consilium \(europa.eu\)](#)